

WERKEN AAN VERSTAANBAARHEID EN UITSPRAAK BIJ VOLWASSEN MEERTALIGEN DIE HET NEDERLANDS NIET ALS THUISTAAL HEBBEN

Marianne Housen

► Trefwoorden

Meertaligheid, verstaanbaarheid, uitspraak, NT2, logopedie.

Inleiding

In dit artikel richten we ons op volwassen meertaligen die het Nederlands niet als thuistaal hebben. Vaak gaat het om mensen met een migratieachtergrond, maar evenzeer zijn het landgenoten, Franstaligen, die het Nederlands gebruiken met collega's op het werk en/of kinderen hebben die naar een Nederlandstalige school gaan. Werken aan uitspraak gebruiken we naast werken aan verstaanbaar zijn. Het eerste gaat over de eigen uitspraak van de leerder, het tweede gaat over de mate waarin een luisteraar de spreker kan verstaan. De begrippen 'uitspraak' en 'verstaanbaarheid' worden vaak door en naast elkaar gebruikt. Het woord 'uitspraak' vertrekt mijn inziens vanuit het actieve perspectief van de spreker zelf terwijl het begrip 'verstaanbaarheid' de passieve gelijke is vanuit het standpunt van de luisteraar. Vermeldenswaardig is het feit dat uitspraak gaat over de segmentele én de supra-segmentele eigenschappen van het Nederlands. Het begrip verstaanbaarheid kunnen we aanvullen met de term versta-vaardigheid. Hoe goed kan een tweedetaalleerder (moedertaal)sprekers, van in ons geval het Nederlands, verstaan.

Dat het optimaliseren ervan tot het studie- en werkdomein van de logopedist behoort, staat buiten kijf. Cliënten hebben expliciete instructies nodig omtrent klanken, accenten en verbonden spraak. Cliënten hebben ook ondersteuning nodig om dit tot op het niveau van het spontaan spreken in te oefenen. Bovendien is linguisticisme (discriminatie en vooroordelen gebaseerd op talen) een niet te miskennen fenomeen dat xenoglossofobie (spreekangst voor vreemde talen) in de hand kan werken. Ook hier is de logopedist als therapeut een aangewezen hulpverlener. Het is van belang dat de logopedist therapeutische vaardigheden en kennis inzet gebaseerd op een degelijk diagnostisch onderzoek en een bijgevolg inhoudelijk sterk therapieplan.

Wanneer past een aanvraag binnen de verplichte verzekering? Wat zijn de aandachtspunten bij een anamnese. Hoe ziet je logopedisch onderzoek eruit en welke behandeldoelen selecteer je best?

Alle talen zijn gelijk

De Nederlandse taal is een MIDDEL om te communiceren. Het is zoals Prof. P. Van Avermaet (UGent) het zegt, één van onze *repertoires* die we als moedertaalspreker gebruiken om te communiceren met elkaar.

"Taalkundigen zijn het erover eens: alle variëteiten van een taal, en alle talen, zijn gelijk. Geen enkele variëteit of taal is intrinsiek rijker of beter of mooier dan de andere. Maar het is wel zo dat sommige variëteiten en talen door mensen of instellingen een hoger prestige worden toegekend en andere gediscrimineerd en zelfs verfoeid worden. Zo hebben het Frans, het Engels en het Duits in de westerse wereld duidelijk een hogere sociale status dan het Turks, het Berber of het Pools. Vanuit de Europese Unie wordt momenteel een beleid gevoerd om talenrijkdom te verdedigen en waarderen: alle variëteiten hebben hun plaats en waarde in een samenleving. Dat is uiteraard van groot belang voor jonge kinderen die thuis in een andere variëteit dan de standaardtaal (bijvoorbeeld een lokaal dialect), of in een andere taal dan het Nederlands zijn opgevoed." (Van den Branden, 2010)

Het AMK (Anamese Meertalige Kinderen), ontwikkeld door de SIG intervisiewerkgroep gaat hier ook over. Nog steeds een belangrijke vragenlijst als leidraad om taalvariëteiten te onderscheiden van elkaar.

Nederlands niet-thuistaal

Om elkaar goed te begrijpen is een juist begrippenkader nodig. Dit begrippenkader wordt vaak geïnspireerd door de maatschappij, de wereld waarin we leven, ons wereldbeeld. Dat het leergebied 'Nederlands als tweede taal' niet meer passend is, blijkt uit het eenvoudige feit dat mensen het Nederlands ook leren als derde of vierde taal. Neem daarbij ook de tussentalen of dialecten en het wordt al snel een vierde of vijfde taal. Vandaar dat nu meer en meer wordt gekozen voor de benaming 'Nederlands niet-thuistaal'. Wanneer het Nederlands geleerd wordt in een omgeving waarin het Nederlands niet de landstaal of de dominante taal van de omgeving is, wordt gesproken over het Nederlands als vreemde taal (NVT).

Ziekenfondsen en tegemoetkomingen

Verplichte verzekering

Mensen die verstaanbaarheidsproblemen hebben ten gevolge van het leren van een tweede taal worden strikt genomen uitgesloten uit de nomenclatuur. 'Het aanleren van een andere taal dan de moedertaal' (§3) is een uitsluitingsargument.

Hiermee brengen we 'kansen' voor een goede integratie in het gedrang. Op sociaal en maatschappelijk vlak heeft een verminderde verstaanbaarheid nadelen. Het maken en onderhouden van nieuwe contacten kan problematisch zijn. Ook op professioneel vlak levert een beperkte verstaanbaarheid belemmeringen op. Het vinden van een baan, het communiceren met collega's en het achterlaten van een professionele indruk worden moeilijker wanneer de verstaanbaarheid niet goed is (Munro en Derwing, 1995 in van Bommel e.a., 2017).

Inclusie in de maatschappij wordt hierdoor ernstig bemoeilijkt. De moeilijkheden die ervaren worden, hebben een rechtstreekse invloed op het welbevinden. Een preventief gezondheidsbeleid zou ook dit moeten kunnen opvangen. Mensen die succesvol kunnen solliciteren en werk vinden in verhouding met hun capaciteiten en ambities zullen minder snel 'ziek' worden. Ze zullen zich 'beter in hun vel' voelen. Het facettenbeleid van het Agentschap Zorg en Gezondheid van de Vlaamse overheid sluit hier alvast op aan. Dit is een beleid dat buiten het domein van de gezondheidszorg valt en bijdraagt tot het bevorderen, beschermen of behouden van gezondheid. Je leest er meer over via deze link: <https://www.zorg-en-gezondheid.be/beleid-over-preventieve-gezondheidszorg>.

Een goede uitspraak is als je visitekaartje. Taalleerders worden vaak afgerekend op hun accent. Volgens Grondelaers (Orioni M., 2017) blijkt dat accentvariatie of accenthoeveelheid een ongelooflijk belangrijke variabele is en iets zegt over het horen bij een bepaalde groep. Dat is iets wat we volgens Grondelaers altijd over het hoofd hebben gezien. De logopedist heeft een taak in het opvoeden van de omgeving én in het optimaliseren van spreek- en taalvaardigheden (in al zijn aspecten, taalvorm, taalinhoud én taalgebruik).

Sollicitanten met moeilijkheden in de verstaanbaarheid trekken niet zelden aan het kortste eind. Vooroordelen steken, ongewild, de kop op. Etnische stratificatie, vooral in de welzijns- en gezondheidssector, is hier een gevolg van. Meestal worden laaggekwalificeerde functies ingevuld door vrouwen van buitenlandse herkomst. Het zou mooi

zijn en vooral zeer fair mochten logopedisten hun expertise kunnen inzetten en gericht werken aan de verstaanbaarheid van meertaligen met het Nederlands als niet-thuis-taal. <https://www.unia.be/nl/wetgeving-aanbevelingen/aanbevelingen-van-unia/gezondheidszorg>

Wie wel, wie niet is niet alleen afhankelijk van de ernst van de verstaanbaarheidsproblemen. Een doorgedreven anamnese (zie infra) op basis van het ICF (internationale classificatie van het menselijk functioneren) is ook hier aangewezen. Het model biedt de mogelijkheid om gezondheid te beschrijven vanuit lichamelijk, individueel én maatschappelijk perspectief. Daarenboven worden ook contextfactoren in rekening gebracht. Iemand met ernstige problemen kan bijvoorbeeld weinig hinder ondervinden omdat hij bijvoorbeeld communicatief zeer sterk is en gebruik kan maken van een sterk netwerk rond hem.

Iemand met lichte problemen maar met zeer veel spreekangst in een veeleisende werkomgeving kan toch promotiekansen missen. Denk aan Waalse politici die veel moeite hebben met de uitspraak van het Nederlands maar er toch in slagen een mooie carrière uit te bouwen. Of de bediende van een boekhoudkantoor die prettig verstaanbaar is maar nu gevraagd wordt haar uitspraak verder te optimaliseren. Ze zal meer contacten met klanten hebben.

Uit eigen praktijkervaring lukt het vaak om terugbetaling aan te vragen via de verplichte verzekering en dus binnen de nomenclatuur wanneer aangetoond kan worden dat cliënten Nederlandse les volgen of gevolgd hebben én al tewerkgesteld zijn. Een duidelijk omschreven hulpvraag waaruit de noodzaak van behandeling (lees: ondersteuning) blijkt en afgebakende doelen horen hier ook bij. Het lijkt erop dat de ziekteverzekeraars pragmatisch handelen vanuit het facettenbeleid. Dat is een goede zaak en opent perspectieven naar een meer genuanceerde regelgeving binnen de nomenclatuur.

Aanvullende verzekering

Aanvragen worden om bovenstaande reden ook doorverwezen naar de aanvullende verzekering.

Zonder tegemoetkoming

Sommige cliënten hebben een zeer zuivere of specifieke hulpvraag. Eén enkele of enkele sessies (bijvoorbeeld via telelogopedie) volstaan dan om hen net dat opstapje te geven om zichzelf bij te sturen.

Bijvoorbeeld een Franstalige dame uit Wallonië die moeilijkheden ervaart bij het uitspreken van de -ng in

meerlettergrepige woorden (bijvoorbeeld regeringen, verdiepingen...).

Cliënten achten het belang van een goede verstaanbaarheid vaak onnoemelijk groot en deinzen er niet voor terug om alsnog te starten met een 'uitspraaktraject' zonder terugbetaling. Het drijft je dan als therapeut tot het uiterste (en beyond) in het efficiënt en economisch werken. Een goed, integer en loyaal contact met je cliënt hierbij is belangrijk. Het financieel haalbare moet bespreekbaar blijven. Alleen zo kan je met je cliënt een therapie opbouwen en ook weer afbouwen.

Anamnese

De anamnese vertrekt zoals steeds vanuit een oprechte motivatie om de hulvraag van de cliënt zo goed mogelijk in kaart te brengen (zie ook supra: m.b.v. het ICF). Verschillende taalrepertoires zijn dan ook aangewezen. Als logopedist passen we het principe van de 'totale communicatie' toe. Het adagium 'de inhoud heeft prioriteit op de vorm' is hier van belang. De cliënt moet zich veilig voelen. Google translate is een handig hulpmiddel.

Tijdens het noteren van de personalia krijg je meteen al een belangrijke inkijk in de uitspraakmoeilijkheden. Het maakt deel uit van je eerste spontane spraak- en taalstaal. Met een audio-opname kan je de verschillende verstaanbaarheidsaspecten achteraf meer nauwkeurig analyseren.

Vraag door zodat je juiste informatie hebt. Meertalige cliënten vereenvoudigen wel eens hun personalia om het niet nodeloos ingewikkeld te maken. Doe het rustig en pauzeer regelmatig zodat de cliënt voldoende tijd krijgt om zijn/haar antwoorden te formuleren.

Het idee om een 'talenpaspoort' in te zetten als actieve werkvorm om elkaar beter te leren kennen kan ook gebruikt worden in een anamnesegesprek bij een logopedist om de meertaligheid in kaart te brengen. Taal, emotie en identiteit is een drie-eenheid die je niet van elkaar kan loskoppelen. Al die aspecten vind je terug in een talenpaspoort. Je noteert er wie je bent, welke (moeder)talen je in welke mate beheerst, met wie je ze gebruikt en hoe je je daarbij voelt.

Naast de NT2-loopbaan pijl je ook naar spreekdurf, spreekangst (Housen M., 2020) én oefenkansen. De ambities bevraag je door vragen te stellen over iemands motivatie om Nederlands te leren. Verder kan je je ook richten op de verschillende rollen (beheerder, consument, ondernemer,

opvoeder, student, vrijetijdsbesteder en werkzoekende³) van een cliënt. Dit geeft belangrijke aanknopingspunten naar latere *therapie* en maakt de anamnese specifiek voor cliënten Nederlands niet-thuistaal.

Observeer ook enkele algemene verstaanbaarheidsfactoren zoals spreektempo en pragmatische vaardigheden. Bij dit laatste horen bijvoorbeeld de mate van oogcontact, inschatten van voorkennis, beurtwisselingen, het gaande houden van de communicatie, van onderwerp wisselen, aanbrengen van onderwerpen...

Wat betreft het spreektempo. In een onderzoek van Nivja De Jong (2017) is gebleken dat vloeiendheid in de tweede taal voorspeld kan worden op basis van de vloeiendheid in de eerste taal. M.a.w. iemand die veel uh's gebruikt in zijn moedertaal zal dit ook vaak doen bij het spreken van een nieuw geleerde taal.

Logopedisch onderzoek

Er bestaan geen gestandaardiseerde noch genormeerde testen om de verstaanbaarheid van deze cliënten te onderzoeken. Hogeschool Utrecht ontwikkelde recent met LONT een Logopedisch Onderzoeksprotocol bestaande uit een anamnese, een onderzoek naar de algemene verstaanbaarheid, de uitspraak van klanken en prosodie.

Afgelopen jaar werd het bruikbaarheids- en validiteitsonderzoek gedaan en het blijkt een valide en bruikbaar instrument voor NT2-leerders vanaf Niveau A2 en dit zowel voor het Nederlands-Nederlands als het Belgisch-Nederlands. Na afronding van het betrouwbaarheidsonderzoek kan het instrument worden uitgegeven. Meer info via <https://www.hu.nl/onderzoek/projecten/skent2-de-uitspraak-en-verstaanbaarheid-van-het-nederlands-als-tweede-taal>.

Voor het onderzoek naar de uitspraak van klanken gebruiken we sinds enkele jaren de Screening Uitspraak Klanken opgesteld door de Werkgroep Logopedie Volwassen Anderstaligen (Werkgroep LVA, 2007).

Je kan er de uitspraak van zowel vocalen als consonanten fonologisch én fonetisch mee beoordelen. In geval van een fonologische fout hoort de cliënt het verschil niet tussen twee verschillende klanken (bijvoorbeeld 'man' en 'maan') en zal hij daarom ook zelf de klank niet juist produceren. Wanneer je daarop vraagt om de klank te imiteren lukt het (soms) wel.

³ Rollen: <http://taaluniversum.org/onderwijs/nt2-beginnersdoelen/doos/zoeken/>

Dit in tegenstelling tot een fonetische fout waarbij de klank onjuist of onvoldoende duidelijk wordt uitgesproken. Het kan ook zijn dat het zowel om een fonologische als een fonetische fout gaat. Bijvoorbeeld wanneer de klank voor de cliënt geen betekenisonderscheidende waarde heeft én hij ook moeite heeft met de specifieke uitspraak ervan.

Voor het beoordelen van de prosodie maken we dankbaar gebruik van het spontane spraakstaal van het anamnese-gesprek. Het bijkomend onderzoeken van ortho-epische vaardigheden geeft een zicht op de invloed van de Nederlandse spelling op de articulatie (epos= Grieks voor 'gesproken woord') op zowel woord-als tekstniveau. Hiervoor maken we gebruik van een lijst van éénlettergrepige, meerlettergrepige bestaande woorden én een fonetisch gebalanceerde tekst 'De auto' (Martens H. e.a., 2010).

Logopedisch behandelplan

Selecteer je doelen op basis van de informatie uit je anamnese en het logopedisch onderzoek.

Bespreek de doelen met je cliënt en maak ze SMART (Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch en Tijdgebonden). Het bespreken van de haalbaarheid is van belang. Stel realistische verwachtingen. Niet iedereen streeft naar een 'moedertaalachtig accent'. 'Prettig verstaanbaar' zijn is meer realistisch. Een 'drempelniveau' is omwille van bepaalde beïnvloedende factoren (taaltalent, leeftijd, motivatie, ambitie...) voldoende.

Luistervaardigheden

Zoals spreken staat tot luisteren, staat verstaanbaar spreken tot de vaardigheid om anderen te verstaan oftewel versta-vaardigheid.

Zowel op het segmentele als op het supra-segmentele niveau kan je dit trainen.

Voor meertaligen maken we een onderscheid tussen werken aan klanken en het werken aan de prosodie. Samen noemen we dit werken aan 'uitspraak'. Het verbeteren van de verstaanbaarheid omvat dan het verbeteren van de uitspraak én het trainen van de versta-vaardigheid.

Auditieve bewustmaking, discriminatie en identificatie maken een belangrijk onderdeel uit van je behandeling. Besteed voldoende aandacht aan luistervaardigheden. De overstap naar productie kan vrij snel en ook al tijdens de auditieve oefeningen. Luisteroefeningen kunnen de productie ervan faciliteren.

Auditieve bewustmaking

Geef informatie!

Op het niveau van de accenten kan je proberen om alle woord- en zinsaccentregels uit te leggen maar beperk je liever tot de meest belangrijke. Ga snel over tot integratie in functioneel taalgebruik.

Op het niveau van de klanken geef je info op basis van de distinctieve kenmerken van klanken. Kennis over uitspraak kan bijdragen aan uitspraakverbetering. Champagne-Muzar (1996) in Lowie W. (2004) laat zien dat kennis van fonetische kenmerken een verbetering teweegbrengt bij het correct waarnemen van de tweede taal.

Auditieve discriminatie

Zijn de klanken die je hoort gelijk of niet gelijk?

Let op het aanbieden van de klanken. Je kan werken met een online platform waarbij de woorden op voorhand werden ingesproken (bijvoorbeeld CVO ENCORA) maar op die manier mis je een flink visueel deel. Ook is het voor beginnende leerders niet altijd makkelijk om niet-vertrouwde stemmen te horen.

Bied daarom de minimale paren zélf aan, in een rustig tempo, met en zonder mondbeeld, met en zonder klankgebaren. Om de aandacht naar het mondbeeld te trekken kan je werken met passende klankgebaren vlakbij de mond. Bij neusklanken wijs je naar je neus, bij apicalen kan je je tongheffing vooraan kort aanraken. Bij klanken met stem combineer je het aanwijzen van je stemapparaat met een trillende gebaar t.h.v. je mond. In de integratiefase daar waar je spontaan spreken uitlokt, kan je dan op een subtiele maar sterke manier feedback geven met enkel deze non-verbale prompts (Strybol J., 2019).

Auditieve identificatie

Welke klank hoor je?

Bespreek met je cliënt de klank. Baseer je hiervoor op volgende indeling. Is de klank helemaal nieuw voor je? Lijkt hij misschien op een klank die je al kent vanuit een andere taal of je eigen moedertaal of is hij zelfs helemaal identiek.

Plak er ook een percentage op. Zo weet de cliënt hoe ver hij staat van een juiste productie of hoe goed hij de klank zelf al kan uitspreken.

Productievaardigheden

Bij het werken aan productievaardigheden is het interessant te weten dat de verstaanbaarheid het meest verbetert wanneer je inzet op suprasegmentele kenmerken, de

zogenaamde prosodie (Derwing, 1998 in Lowie W., 2004). Door te werken aan een voldoende duidelijk woordaccent als onderdeel van de prosodie verbeter je vaak ook de uitspraak van de vocalen. Vocalen (inclusief de doffe klank) beïnvloeden de verstaanbaarheid bijgevolg het sterkst omdat ze ook het woordaccent dragen.

Neri et al. (2006) in Van Bommel (2017) geven aanwijzingen dat fouten in klinkers vaker blijven voortbestaan i.t.t. fouten in medeklinkers. Op basis van hun onderzoek lijken onderstaande klanken prioriteit te hebben in het verbeteren van de verstaanbaarheid:

- Onderscheid tussen korte en lange klinkers
- Verschil tussen u, uu en oe.
- Uitspraak van de oo, de doffe klank en de tweeklanken (ui, ei en au)
- Verschil tussen de g en de h
- Uitspraak van de ng en bij specifieke talen de r en de t op wordeindes.

Vergeet ook niet te trainen op verbonden spraak en de overige prosodische aspecten zoals zinsaccent, intonatie en ritme.

Goede Belgisch-Nederlandse suggesties om te werken aan zowel luister- als productievaardigheden met theoretische onderbouwing zijn te vinden in onder meer de Vlaamse taalriedels (Leysen J., 2005), Verstaanbaarheid in de praktijk (Everaerts E., 2007), 'Goed gezegd' (Schoenaerts P. e.a., 2015), 'Nu versta ik je?' (Blomme I. e.a., 2013). In het Nederlands-Nederlands vinden we ook nog

de NT2-Cahiers Uitspraak en Spelling (Verboog, 2017) en het recent uitgegeven werk 'Verstaanbaar Nederlands in 7 stappen' van M. Goedegebure (mei, 2020).

En dan nog dit ...

Anderstalig of meertalig

Het woord 'meertalig' geeft een dynamisch beeld van iemand die meerdere talen kent of aan het leren is. Bij 'anderstalig' blijft vooral het woord 'anders' naklinken. In tegenstelling tot 'meer' heeft 'anders' een meer statische connotatie.

Iemand die het Nederlands als niet-thuis taal heeft is impliciet 'meertalig', welk taalniveau hij ook heeft. Iemand die omschreven wordt als 'anders'talig, geeft de indruk van een tekort. Hij is anders. Tekorten worden vaak in verband gebracht met een deficiëthythese.

Meer talen (leren) beheersen moet positief ingezet worden als troef en niet als tekort.

Ten opzichte van cliënten is dit een eye-opener om hun meertaligheid als *meerwaarde* in te zetten, ook bij het leren én gebruiken van het Nederlands.

Referenties

Anamnese Meertalige Kinderen, AMK, geraadpleegd op 30/03/2020, https://www.sig-net.be/nl/publicaties/anamnese-meertalige-kinderen-amk_74.aspx.

Blomme I., Nordin A., e.a. (2013). Nu versta ik je! Belgische editie - Uitspraak Nederlands voor anderstaligen, Acco uitgeverij.

MEERTALIGHEID

De Jong N.H., Mora J.C. (2017). Does having good articulatory skills lead to more fluent speech in first and second languages?, *Studies in Second Language Acquisition*, Cambridge University Press, p1-13.

Everaerts E., Janssens S., e.a., (2007). Verstaanbaarheid in de praktijk, Acco uitgeverij.

Goedegebure M., (2020). Verstaanbaar Nederlands in zeven stappen. Klanken en prosodie voor het NT2-onderwijs. Uitgeverij Coutinho.

Housen M., (2020). Spreekangst? Spreek erover!, *Tijdschrift LES*, 213, p.8-11.

Language Passports, Steunpunt Diversiteit en Leren, UGent.

Leysen J., De Schryver A., e.a. (2005). Riedel en ritme, Vlaamse taalriedels, Acco uitgeverij.

Lowie W., (2004). De zin en onzin van uitspraakonderwijs, *Levende Talen Tijdschrift*, jg5, nr.1.

Martens, H., Van Nuffelen, G., & De Bodt, M., (2010). De ontwikkeling van een fonetisch gebalanceerde standaardtekst. *Logopedie*, 23 (5), 31-36.

Orioni M., (2017). Het meertalige kind, Van Gennep, Amsterdam.

Schoenaerts P., van Veen C., e.a. (2015). Goed gezegd. Uitspraak voor anderstaligen, Boom.

Strybol J., (2019). Niet spreken met je hoofd vol, over het belang van focus bij feedback op spreken, Mondelinge presentatie, Gent, België: Werkgroep LVA-V, 11/06/2019.

Van Bommel E., Blessenaar I., Van Ewijk L., (2017). Over luisteren, verstaan en spreken, *Tijdschrift LES*, 204, p44-47, Boom Uitgevers Amsterdam.

Van den Branden C., (2010), *Metrotaal*. Geraadpleegd op 30/03/2020. <http://metrotaal.be/content/3-bouwstenen/1-kennis/bronnenkaart-talige-repertoires.pdf>

Verboog M., (2017). NT2-cahier. Uitspraak en spelling. Werken aan verstaanbaar Nederlands. Boom.

Werkgroep Logopedie Volwassen Anderstaligen – Vlaanderen (2007) in samenwerking met VWL (Vereniging Voor Logopedisten) en BVNT2 (Bezoepsvereniging voor docenten Nederlands als Tweede Taal).

Correspondentieadres

Marianne Housen
Trek in Taal – Sterk in Uitspraak
Praktijk Logopedie
Nieuwendijk 94
3582 Beringen

mariannehousen@gmail.com
M.: 0468 12 64 85
www.trekintaal.be